

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Karin Novak

Humanitarni imperializem – refleksija koncepta

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Karin Novak

Mentor: izr. prof. dr. Žiga Vodovnik

Humanitarni imperializem – refleksija koncepta

Ljubljana, 2014

Diplomsko delo posvečam svojim staršem, ki so mi omogočili študij, me spodbujali in, ne nazadnje, verjeli vame.

Hvala mentorju za konstruktivno kritiko, koristne nasvete in pomoč pri izdelavi diplomskega dela.

In hvala tebi, Karmen, za pomoč in neskončne debate.

Humanitarni imperializem – refleksija koncepta

Diplomsko delo reflektira izgradnjo humanitarnega imperializma, kjer odpira možnost dopuščanja prikritih namenov humanitarnega posredovanja. Prvi del diplomskega dela prikazuje pogoje, ki morajo biti izpolnjeni za humanitarno posredovanje. Ti pogoji posredovanja so opisani skozi ekonomsko in politično moč. V osrednjem delu je diplomsko delo fokusirano na humanitarno posredovanje. Zaradi ekonomskih in geostrateških interesov določenih držav je opazno razhajanje med resničnimi nameni in interesi države. Zaradi številnih razhajanj prihaja do družbeno spornih namenov, kar vodi v prikrita posredovanja. Ta dejanja privedejo do prisilne demokratizacije in vojaškega posredovanja. V zadnjem delu diplomskega dela je izpostavljeno grajenje humanitarnega imperializma. Ekonomska in vojaška moč nista sama po sebi zadovoljiva kriterija za izgradnjo koncepta, ampak mora biti poleg njiju prisotna tudi mehka moč. Na koncu celotnemu orisu dodajam še primer ZDA, preko katerega prikažem izgradnjo humanitarnega imperializma, trdo kot tudi mehko moč. V diplomskem delu ugotavljam, kaj je humanitarno posredovanje in kaj humanitarni imperializem, posvečam se pomenu demokratizacije v nastajanju hegemonije držav. Navedeno prikažem na primeru ZDA.

Ključne besede: demokratizacija, humanitarni imperializem, humanitarno posredovanje, moč, vojne.

Humanitarian imperialism – concept reflection

This thesis reflects on the construction of humanitarian imperialism, where it opens up the possibility of allowing perverse intentions of humanitarian intervention. The first part of the thesis displays the conditions that must be met for humanitarian intervention and describes them through economic and political power. The main part of the thesis is focused on humanitarian intervention. Due to economic and geostrategic interests of certain countries, clear discrepancies occur between their true intentions and the interests of the country itself. Because of these numerous differences, socially controversial intentions appear, which then lead to covert interventions. Forced democratization and military involvement show up as a consequence of those actions. The last part of the thesis emphasises the construction of humanitarian imperialism. Economic and political power by themselves are not sufficient criteria for the construction of the concept, but must be accompanied by so-called soft power. At the end of the entire outline I add the United States as an example, through which I show humanitarian imperialism building, hard and soft power. In this thesis, I ascertain the meaning of humanitarian intervention and humanitarian imperialism and focus on the meaning of democratization in hegemony formation. I show all of the aforementioned on the United States as an example.

Key-words: democratization, humanitarian imperialism, humanitarian intervention, power, wars.

Vsebina

1 Uvod.....	6
2 Metodološki okvir	8
2.1 Cilj diplomskega dela.....	8
2.2 Raziskovalne teze.....	8
2.3 Raziskovalne metode.....	9
2.4 Struktura	9
3 Moč in humanitarnost.....	11
3.1 Politična moč.....	12
3.2 Ekonomska moč	13
4 Humanitarno posredovanje.....	15
4.1 Suverenost in načelo neintervencije	18
5 Skriti nameni humanitarnosti	20
5.1 Izvoz demokracije	21
5.2 Preventivne vojne.....	23
6 Grajenje humanitarnega imperija	25
6.1 ZDA v luči imperializma.....	27
7 Zaključek.....	31
8 Literatura	34

1 Uvod

Misel, da so nekateri ljudje v boljšem položaju in drugi v slabšem, ter da ljudje v stiski opravičujejo pomoč, je normativ vseh velikih svetovnih religij. Vzgib, da pomagamo, je tako globoko vraščeno v človeško kulturo, da ga lahko opišemo kot eno temeljnih človekovih čustev (Rieff 2004, 57). Vse večje razlike med revnimi in bogatimi vodijo v socialne razlike, ki lahko vodijo v humanitarno krizo. Socialne razlike ne nastajajo samo med posamezniki, ampak se slednje kaže tudi med državami. Zaradi tega je v mednarodnih odnosih humanitarno posredovanje vse pogostejše uporabljena metoda političnega delovanja. K interveniranju k interveniranju je pripomogla tudi globalizacija, ki večja interakcije med državami. Poleg globalizacije ima pri posredovanju veliko vlogo tudi kapitalizem. Pomemben dejavnik je tudi ravnotežje moči, ki se vsakodnevno spreminja in dovoljuje spremembe v imperialni premoči.

Glavni cilj humanitarnega posredovanja temelji na tem, da se posredovanje izvaja zaradi ohranitve temeljnih človekovih pravic in obrambe državne suverenosti. Suverenost je še vedno temelj mednarodnega pravnega in političnega koncepta, ki se skozi zgodovino nenehno spreminja. Nedotakljivost državne suverenosti se izvaja na načelu neintervencije, ki je edino varovalo pred imperialnimi cilji.

Humanitarno posredovanje ni obvezen koncept, ki bi ga države morale izvajati, ampak je nepopolna dolžnost, ki ne pripada nobeni višji sili. Prav v tem se vidi dvojnost koncepta. Z ekonomskimi in geostrateškimi interesi skozi humanitarno posredovanje države uresničujejo svoje cilje in namere. Družbeno sporni nameni so skriti v promociji demokracije, vojaškem posredovanju in tudi v vse modernejši tehnologiji. Demokratiziranje je ena ključnih točk izvajanja imperialnih interesov. Mehanizmi, ki so potrebni za izvajanje demokratičnega spodbujanja, lahko državo z nedemokratično izkušnjo pripeljejo do točke, ko se ta sesuje sama vase. Posledica tega je lahko vojno stanje.

Vojaško posredovanje je vse bolj uporabljena metoda izvajanja humanitarnega posredovanja. Med vojaškim posredovanjem obstajajo velike razlike med preventivnimi in vnaprejšnjimi vojnami, ki sta ključnega pomena. Ravno preventivna vojna je kompleksnega značaja in je opravičljiva le, če je bila storjena v samoobrambi. Preventivne vojne so v vsakem primeru v domeni vojnih zločinov.

Izgradnja imperija je dejavnost na vseh področjih, tako na političnem, gospodarskem, družbenem, ekonomskem, kot tudi na področju vsakdanjega življenja. Koncept imperija se skozi zgodovino nenehno spreminja, vendar pomen ostaja enak. Pomembna je vzpostavitev hegemonije nad ostalimi. Danes ni pomembna le ekonomija in vojaška moč za vzpostavitev imperija. Pomembna je prav tako mehka moč, ki zajema tudi kulturne vrednote in vzorce obnašanja v vsakdanjem življenju. Ravno mehka moč v humanitarnem posredovanju prinaša druge vzorce podrejanja. Skozi humanitarno posredovanje se gradi na imperiju, vendar so potrebni tudi pogoji za uspeh imperialnih interesov.

Združene države Amerike so prevladujoča sila, saj imajo vpliv po celotnem mednarodnem sistemu. Po drugi svetovni vojni so prevzele vodilno vlogo v kapitalističnem svetu, saj so s hladno vojno povečale gospodarsko, vojaško, politično in ekonomsko premoč, katero so reorganizirale v namen hegemonije. Zaradi finančne in gospodarske sposobnosti je ZDA dejavna v humanitarnih intervencijah in z razpoložljivim vojaškim kadrom lahko deluje kot glavna vojaška sila. Demokratični sistem ZDA vpeljujejo v nerazvite države, kar pa ni le promocija demokracije, ampak tudi družbeno sporen interes ZDA po hegemoniji. ZDA so vodilna sila tako v trdi, kot tudi mehki moči, ki je po dogodkih 11. Septembra 2001 spremenila smer razvoja.

2 Metodološki okvir

2.1 Cilj diplomskega dela

V diplomsko delu poskušam osvetliti dvojnost koncepta humanitarnega posredovanja in kako se lahko ta koncept prevaja v ideologijo humanitarnega imperializma. Za humanitarno posredovanje sta potrebni politična in ekonomska moč. Politična moč upravlja z ekonomskimi in geostrateškimi interesi države in določa dominantno ideologijo. Prav tako je pomembna ekonomska moč, ki z globalizacijo, kapitalizacijo in liberalizacijo ekonomije ustvarja vse večje socialne razlike. Zaradi vse večji razlik prihaja do humanitarnega posredovanja organizacij ali držav. Humanitarno posredovanje je lahko tudi posredovanje s skritimi nameni, ki temeljijo na ekonomskih in geostrateških ciljih. Za doseganje družbo spornih interesov uporabljajo različne mehanizme, ki so lahko tudi v domeni prisilnih in vojaških sredstev. V nadaljevanju bo pozornost namenjena humanitarnemu imperializmu, kjer bo predstavljen tudi primer Združenih držav Amerike, saj je ZDA predstavnica imperialne moči in ima vpliv v celotni mednarodni skupnosti skozi različne mehanizme. S tem bo dosežen cilj diplomskega dela: ugotoviti in prikazati dvojnost koncepta humanitarnega posredovanja, ki se prepleta z nevarnostjo ekonomskih in geostrateških interesov držav, ter poseganje po ideologiji humanitarnega imperializma.

2.2 Raziskovalne teze

Odnosi med državami se skozi čas večajo, največja širitev pa je občutna s pojavom globalizacije, saj so se odnosi med državami povečali in stopnjevali. Danes si skoraj ni mogoče predstavljati delovanja države brez sodelovanja z drugimi državami. Delovanje držav lahko poteka tudi v pristojnosti humanitarnega posredovanja, ki ima lahko tudi družbeno sporne namene. Skriti ekonomski in geostrateški nameni humanitarnega posredovanja vodijo v imperialne cilje velesil, zato v diplomskem delu izhajam iz teze, da je humanitarno posredovanje vse bolj uporabljena metoda realizacije lastnih interesov.

Naslednja raziskovalna teza se navezuje na študijo primera ZDA, saj bom v zadnjem delu diplomskega dela raziskovala idejo humanitarnega imperializma. Študija primera kaže na

uspešno rast imperialne sile, ki ima vpliv na političnem, ekonomskem in družbenem področju. Zatorej bo raziskovanje temeljilo na preverjanju teze, ali je humanitarno posredovanje znak ekonomske premoči, pri čemer deluje v smeri ekonomskih in geostrateških imperialnih interesov.

2.3 Raziskovalne metode

Za analizo uporabljam metodo zbiranja podatkov sekundarnih virov, saj je delo teoretski uvod v nadaljnje raziskovanje. Analizo in interpretacijo sekundarnih virov, knjig in ostalih internetnih virov bom predstavila s pomočjo deskriptivne metode raziskovanja. To metodo bom uporabila predvsem pri definiciji humanitarnega posredovanja in skritih namenov humanitarnosti. Prav tako bom uporabila historično metodo, ki mi bo v pomoč pri razlagi konceptov, ki so pomembni za razumevanje koncepta posredovanja in ideologije humanitarnega imperializma. V zadnjem delu se bomo oprla na študijo primera, saj bom raziskovanje podprla s primerom izgradnje imperija ZDA.

V diplomskem delu bi lahko obravnavali tudi analizo primarnih virov, vendar bom to raziskovanje izpustila za nadaljnji razmislek o kršitvi človekovih pravic pri izvajanju imperialnih namenov na podlagi humanitarnega posredovanja.

2.4 Struktura

Za razumevanje koncepta humanitarnega imperializma je potrebno, da razčlenimo ideologijo na pomembne dejavnike, ki vodijo v izgradnjo tega koncepta. Zatorej bom v tretjem poglavju predstavila ekonomsko in politično moč, ki sta nujno potrebni za vzpostavitev imperialne premoči. Pri politični moči bom predstavila ideologijo in ravnovesje moči. V ekonomski moči bom izpostavila globalizacijo.

V četrtem poglavju bom izpostavila humanitarno posredovanje. Poleg definicij humanitarnega posredovanja bom predstavila tudi humanitarne organizacije. V drugi polovici poglavja bom

predstavila suverenost, ki je pomemben dejavnik pri humanitarnem posredovanju in, kot zadnje, načelo neintervencije.

V petem poglavju bom nadaljevala raziskovanje humanitarnega posredovanja, ampak se bom osredotočila na skrite namene, ki vodijo v ekonomske in geostrateške cilje držav. Predstavljam koncept demokratizacije in preventivnih vojn, ki sta pomembna pri predstavitvi družbeno spornih namenov humanitarnega posredovanja.

V zadnjem, šestem poglavju, raziskovanje usmerjam na izgradnjo koncepta humanitarnega imperializma. Ideologija humanitarnega imperializma je predstavljena skozi različne vidike premoči nad drugimi državami. V zadnjem delu poglavja raziskovanje usmerjam na študijo primera ZDA, saj ima veliko vlogo v humanitarnih posredovanjih v mednarodnem okolju in je predstavnica imperialne velesile.

3 Moč in humanitarnost

Različne strategije se soočajo z dolgoročno zastavljenimi cilji in vrednotami, kar hitro vodi v erozijo vrednot in prevlado interesov za povečanje vplivnosti v mednarodnem okolju (Benko 1997, 225). Državam z velikim vplivom lahko rečemo, da narekujejo tempo življenja na vseh področjih ter imajo veliko premoč nad ostalimi državami, kar se odraža v družbenem življenju, financah, ekonomiji in politiki. V zgodovini so bile opazne razlike med močnejšimi in šibkejšimi državami. Slednje so bile podrejene tistim, ki so vodile organizacijo svetovne politike.

»Vse države in vsa gospostva, ki so imela in imajo oblast nad ljudmi in so ali republike ali monarhije /.../ Tako pridobljena gospostva po navadi živijo ali pod vladarjem ali pa so svobodna, do njih pa se pride bodisi s pomočjo tujega, bodisi lastnega orožja, po srečnem naključju ali s preudarno podjetnostjo« (Machiavelli 2006, 7). Že v zgodovini so močnejše države kratile pravice šibkejšim državam. Vendar je danes nadvlada držav veliko obširnejša, saj se vidiki kažejo ne le v močnejšem orožju, ampak tudi na družbeni ravni. Kot je zapisal že Machiavelli, je pomembna tudi podjetnost, kar je danes velika prednost države. Večja kot je podjetnost današnje države, bolj je država mogočna in vplivna. Za vplivnost države ni pomembna le učinkovita moč na gospodarskem področju, ampak je pomembna tudi ideologija. V vsaki državi, oziroma v vsakem krogu ljudi, obstajajo različne ideologije, na katere se oprejo ljudje. Ideologije torej lahko identificiramo glede na njihov izvor, temo predmeta, vsebino ali interpelirani subjekt (Therborn 1987, 101). Ideologijo vidimo v vsakdanjem družbenem življenju, različnih nacijah in tudi v samih družbenih skupinah. Danes so družbe odprte, kompleksne in jim lahko rečemo tudi »globalna vas«, kjer opazimo različne ideologije, ki soobstajajo, tekmujejo in se spopadajo, vendar se v istem trenutku prekrivajo in učinkujejo druga na drugo (prav tam, 102).

Zaradi takšnega prepletanja ideologij prihaja do ravnotežja moči v mednarodnem okolju. Nekateri teoretiki ravnotežje moči vidijo kot dejansko distribucijo moči v mednarodnem sistemu, drugi kot ideal distribucije moči in spet drugi pravijo, da je ravnotežje moči državna strategija (Levy v Paul in drugi 2004, 29). Levy dodaja (prav tam, 31), »da je ravnotežje moči teorija, ki pokaže na zunanjo politiko države in na nastale izide mednarodnih vzorcev«. Vendar se vse različice teorije ravnotežja moči pričnejo z realistično teorijo, ki pravi, da se z

razumskimi dejanji doseže cilj maksimiziranja moči ali varnosti države (prav tako, 31). Logika prizadevanja ravnotežja moči temelji na dveh predpostavkah. Prvič, država verjame, da je vsaka država lahko potencialni plenilec in drugič, da je vsaka država lahko potencialni plen (Rhodes v Paul in drugi 2004, 151). Zaradi tega, ker vsaka država lahko postane plen in tudi plenilec, se ravnotežje moči vsakodnevno gradi na novo. V nadaljevanju pa Gulick (v Paul in drugi 2004, 171) poudarja, da je ravnotežje moči odziv na generaliziranje strahu pred zmanjšanjem suverenosti države zaradi imperialnih namer. Za ohranjanje državne suverenosti in ravnotežja moči je pomemben vzpon liberalizma in liberalnih političnih institucij ter možen vzpon imperialne sile (prav tam, 173). Tako nekateri vidijo ravnotežje moči kot pomoč pri vzpostavljanju miru, medtem pa drugi menijo, da prispeva k pojavu vojnega stanja (Levy v Paul in drugi 2004, 29). Vidimo torej, da je obnašanje države odvisno od ravnotežja moči v mednarodnem sistemu.

3.1 Politična moč

Moč je torej posplošena zmogljivost, da se zagotovi učinkovitost zavezujoče obveznosti s strani enot v sistemu kolektivnih ciljev in v primeru domneve o izviševanju s strani negativnih situacijskih sankcij (Parsons 1963, 237). Da se vzpostavi politična moč so potrebni skupni oziroma kolektivni cilji. Če so enote in njihovi cilji razkropljeni po polju ideologij, lahko pride do zloma sistema in s tem tudi do šibkosti političnega vpliva. Kot pravi Bernik (v Trampuš 2002), je politična moč pomembna, ker omogoča dostop do drugih dobrin in ima sposobnost, da druge prepriča, da smo upravičeni dotičnih dobrin. Politična moč in s tem tudi ideologija države je rdeča nit celotne prevlade države nad ostalimi, ki so v sistemu podrejeni. Moč je najboljšo opisati kot altruistično dejanje, ker s tem opraviči svoje namere in velja, da »kadar A izvaja moč nad B, deluje v B-jevo korist« (Briecmont 2006, 29).

Kot pravi Jean Briecmont (prav tam, 31) je ideologija poglavitna oblika družbenega nadzora. Družbeni nadzor je veliko močnejši v demokratičnih družbah, saj se ideologija in posledično tudi nadzor izvajata nad mišljenjem in dejanji ljudi. V avtokratičnih družbah nadzor deluje skozi strah ljudi in je veliko manj prikrit, kot v samih demokratičnih družbah. S to ponazoritvijo Briecmonta se vidi, da je moč države ravno v ideologiji, ki je poglavitna za

družbeni nadzor. Ljudje na Zahodu imamo zagotovljene pravice do svobode govora, možnosti protesta ali upora, vendar nam to ne daje popolne svobode. Slednjo nam onemogoča ravno ideologija, ki pa je od družbe do družbe različna ter ima svoje cilje in namene.

Današnja ideologija ni nadzor le s strani politike države, ampak je velik ideološki vpliv s strani različnih akterjev v javnosti (prav tam, 32). Velik vpliv imajo predvsem mediji, ki s sodelovanjem politične sfere dosežejo ideološko moč. Ideologija ima prednost, da omogoča ljudem življenje v državi, kjer imajo miselno svobodo in se lahko izognejo kompleksnim vprašanjem. To pa lahko opazimo v vsakdanjem življenju, saj je govor o vrednotah olepšan in velikodušno napisan. Kar omogoča, da najdemo osebne interese skupaj z moralnimi imperativi (prav tam, 34). Ideologija nam omogoča, da verjamemo v moč besede in da vsakodnevno sledimo načrtanim smernicam.

Če vladajoči dosežajo poslušnost zato, ker ljudje mislijo, da vladajo v njihovo korist in imajo to za dobro, potem lahko govorimo o poslušnosti, ki temelji na občutku zastopanosti. /.../ ta občutek zastopanosti je resnično učinek ideološke dominacije v tisti meri, v kateri druge ideologije dejansko spodbijajo »reprezentativnost« vladajočih, saj je uveljavitev določenega kriterija reprezentativnosti nad drugimi že per se ena od oblik dominacije /.../ (Therborn 1987, 118).

Občutek zastopanosti se porodi v ljudeh, ki tvorijo celoto družbe v državi, saj s tem raste politična moč. Če ni zaupanja družbe, ni politične moči.

3.2 Ekonomska moč

Liberalizacija globalne ekonomije se je začela v letu 1970 z veliko nestabilnostjo, socialno in ekonomsko polarizacijo ter stagnacijo. Vendar so optimisti verjeli, da bo ta ekonomski sistem odgovarjal in usklajeval s cilji, kot so polna zaposlenost, znižanje revščine, socialna stabilnost ali okoljska zaščita (Bienefeld 1994, 37). Ko se je ekonomija liberalizirala, je prišlo do globalizacije, ki je še bolj povezala trg in ekonomijo. »Globalizacija je povezava med podjetji s sedeži iz različnih držav, ki so medsebojno povezana drugače kot le s trgovino prek trga in njegove družbenoekonomske posledice« (Eurostat Globalisation reflection group v Svetličič

2004, 19). Obstaja veliko definicij, ampak ravno s to izbiro vidimo, da globalizacija temelji na povezavi podjetij. Posledično je povezano tudi življenje vsakega posameznika, ki je vpleten v globalen proces. Velika podjetja imajo svoje podružnice po celem svetu, tako pridobivajo na premoč nad drugimi državami. Podjetja in take države si tako ustvarijo podlago za nadaljnje interveniranje. To interveniranje je lahko kulturno, politično, ekonomsko, oziroma tudi humanitarno.

Logični zaključek nadaljujočega kapitala je globalizacija in učinkovita integracija Juga na Zahodno-dominantni sistem izkoriščanja (Munck 2009, 381). David Harvey (v Munck 2009, 382) je novi imperializem uprizoril bolj ikonoklastično in svojo razlago teorije »kapitalistični imperializem« začel na temeljni točki, kjer so teritorialne in kapitalistične logike različne in je predvsem pomembna akumulacija razlastitve. Z začetkom kapitalizma in posledično globalizacije, je pripeljalo do vplivnih korporacij, ki razlastijo lokalne podjetnike in prevzamejo vajeti regije.

»Globalizacija in lokalizacija torej nista le dva momenta, dva obraza taistega. Obenem sta tudi vzgibni sili in izrazni obliki novovrstne polarizacije in stratifikacije prebivalstva sveta na globalizirane bogate in lokalizirane revne« (Beck 2003, 82). Globalizacija je tako pospešila razdeljenost družbe na revne in bogate.

Zahod v svojih rokah drži monopol nad ostalimi državami sveta in s podporo drugih držav zaradi svoje moči, v njih izvaja humanitarne intervencije, ki so v določenih državah že stalnica. Strnjeno zapisano je globalizacija internacionalni poslovni sistem za doseganje dominacije nad celotnim svetom. Vendar je predstavljena javnosti kot del naravne in neizogibne ekspanzije trga in ekonomskega razvoja. S tem je globalizacija prinesla prosti trg, vendar ta predstavlja globalni coup d'état gigantskega svetovnega ekonomskega interesa. Prosti trg ustreza le močnim državam, saj se lahko posledično s svojimi interesi širijo čez šibke države. Če se sedanje obnašanje bogatih ljudi nadaljuje, globalizacija pomeni le propad meja držav, da bodo lahko tisti s kapitalom in dobrinami svobodno dominirali trgu (Parenti 2011, 59–63). Globalizacija ima zametke humanitarnosti, saj se z globalizacijo širi ekonomska moč in le s to močjo prihaja do vse večjega vpliva in finančne sposobnosti pomoči ostalim državam. Bogate države bogatijo na račun drugih, tako z izkoriščanjem naravnih virov kot izkoriščanje delovne sile. Vendar zaradi tega šibke države postajajo vse revnejše in šibkejše ter posledično postajajo vse bolj odvisne od pomoči bogatih in vplivnih držav.

4 Humanitarno posredovanje

Humanitarne intervencije v države lahko razumemo kot dobrobit organizacij, ki posredujejo v humanitarni krizi. Lahko pa te intervencije razumemo kot posredovanje preko državnih meja z različnimi pristopi. Holzgreffe (Holzgreffe in Keohane 2003, 18) poda primer definicije humanitarne intervencije, ki je: »grožnja ali uporaba sile preko državnih meja s strani države ali skupine držav s ciljem, da preprečijo ali končajo razširjeno in grobo zlorabo temeljnih človekovih pravic posameznikov, ki niso njeni državljani v kateri intervenirajo«. Tudi Harcourt trdi (v Abiew 1999, 38–39), »da je intervencija bolj vprašanje politike, kot pa prava, saj presega področje prava in ko ravna pravično /.../ se lahko obravnava kot najvišja usmeritev pravice in humanosti«. Podobno tudi Lawrence (v Abiew 1999, 39) obravnava »intervencijo kot zaustavitev barbarstva in krutosti, ki bi lahko bil najvišji akt politike onstran prava«.

V ospredju je predvsem preprečevanje zlorabe temeljnih človekovih pravic, vendar je pomembno tudi vprašanje pravice posredovanja v druge države. Liberalni argument na humanitarne intervencije ima drugačno konceptualno strukturo, ki je imenovana doktrina dvojnega učinka (Teson v Holzgreffe in Keohane 2003, 115). Teson razloži, da je dejanje, v katerem so ubiti nedolžni, legitimno, če so izpolnjeni naslednji trije pogoji (prav tam, 115–116):

1. Dejanje ima pozitivne učinke – na primer ubijanje sovražnikov v pravični vojni.
2. Intervent deluje z dobrimi nameni, kjer bodo pozitivne posledice. Če so prisotne slabe posledice, kot je primer ubitih civilistov, to ne pomeni namernega dejanja.
3. Dejanje s pozitivnimi posledicami - na primer ubijanje sovražnikov odtehta tiste s slabimi posledicami, na primer ubiti civilisti. Kar imenujemo načelo sorazmernosti.

Humanitarne intervencije, v klasičnem smislu, vključujejo prisilno pomoč s strani države ali skupine držav za zaščito človekovih pravic (Abiew 1999, 18). Ian Brownlie (v Abiew 1999, 18) je definicijo opredelil širše, in sicer kot: »grožnja ali uporaba vojaške sile države, bojovniške skupnosti ali mednarodne organizacije z namenom zaščite človekovih pravic«.

»Visoka smrtnost, žalovanje in travme, uničenje okolice, življenja in infrastrukture, razseljevanje in stanje brez prava – nasilne ugrabitve, umori, posilstva, domači izgredi in

nemoč žensk, novi upori in boji med domačimi pripadniki, sovraštvo in obup. Vse to je obremenilen znak grajenja miru (Francis 2010, 81)«. Vsi ti dejavniki so pokazatelj številnih žarišč ter so izpostavljeni humanitarnim intervencijam. Posredujejo tudi različne organizacije, ki skrbijo za določeno področje.

Danes vse bolj prevladuje prepričanje, da moramo ustaviti grozna dejanja, ki so storjena soljudem (prav tam, 80). Kar odpre pogled, da je humanitarno posredovanje le skupek interesov in ideologij za posredovanje v človekovo dobro. Humanitarno posredovanje ima tudi pozitivne učinke, saj pripomore, da se države izognejo še večji humanitarni krizi. Za pomoč drugim državam na globalni ravni delujejo različne humanitarne organizacije, ki delujejo kot pomoč prizadetim državam.

Poznamo različne organizacije, kot so na primer Mednarodni komite Rdečega križa, ki je ena izmed največjih humanitarnih organizacij. Znane pa so tudi druge samostojne organizacije. Primer ene je Oxfam, ki deluje na področju revščine in z inovativno pomočjo pomaga ljudem, da bi se rešili bede in slabih življenjskih razmer (Oxfam). Ena izmed pomembnejših je tudi Action against hunger – Organizacija proti lakoti. Organizacija deluje kot internacionalna humanitarna Organizacija za končanje svetovne lakote na različnih kontinentih v več kot 40-ih državah (ACF Organization). Poleg tega obstajajo tudi organizacije pod vplivom Združenih narodov, kot so Sklad Združenih Narodov za otroke – UNICEF, Visoki komisariat ZN za begunce – UNHCR, Svetovna zdravstvena organizacija – WHO ter Program ZN za razvoj – UNDP (Rieff 2004, 28).

Naloge humanitarnih organizacij so v prvi vrsti pomoč do soljudi in narave; torej urgentna pomoč ljudem, ki trpijo za naravno ali nenaravno katastrofo, tveganje pri katastrofi, pomoč pri rekonstrukciji in razvoju države, skrb za razseljene ljudi, begunce in povratnike, rekonstrukcija ekonomske in socialne strukture, povezava z vlado, ustanavljanje prostovoljnih organizacij, ki delujejo v korist domačinom in javni politiki (ICNL 2006, 3-4). Humanitarno posredovanje temelji na obveznosti zagotavljanja temeljnih pravic, ki so pomembne za obstoj, vendar so te pravice tako bistvene in univerzalne za človeka, da njihova zloraba ne more biti prezrta s strani druge države (Abiew 1999, 30). Kot pravi Walzer (v Holzgreffe in Keohane 2003, 27) je glavni problem intervencij nepopolna dolžnost, ki ne pripada nobenim sredstvom oziroma zastopnikom. Nadaljuje z razlago, da nekateri bi intervenirali, vendar ni specifične države ali družbe, ki bi bila zavezana, da to stori.

Danski inštitut za mednarodne zadeve (Danish institute of international affairs – DUPI) je razčlenil tudi nevarnosti humanitarnega posredovanja, ki so zapisane v osmih točkah (DUPI 1999, 101–103):

1. *Ogrožanje mednarodnega pravnega reda.* Humanitarna intervencija lahko zamegli obrise težko prisluženega, saj je splošno mednarodna prepoved uporabe sile, ki lahko ogrozi krhki kolektivni varnostni sistem in oslabi osnovna načela sedanjega mednarodnega pravnega reda.
2. *Zanke prepovedi uporabe sile.* Prepoved uporabe sile ima dobro določene izjeme. Humanitarno posredovanje lahko vodi v skušnjava novih izjem, s čimer te tudi oslabijo in podajo priznanje mednarodni skupnosti.
3. *Nevarnost deljenja stalnih članov Varnostnega sveta.* Pravica veta stalnih članov Varnostnega sveta je legalno priznanje, da imajo uporabo sile le kot namen samoobrambe. Z vetom je problem ta, da lahko velesile zmedejo globalni politični red. Povzročene so lahko slabše posledice za svet, kot je neukrepanje pri humanitarnih katastrofah ter žrtvovanje preveč za premalo.
4. *Spodkopavanje avtoritete Varnostnega sveta.* Politike države bodo sčasoma zasenčile vlogo Varnostnega sveta kot centra avtoritativnih odločanj glede humanitarnega namena.
5. *Humanitarna intervencija lahko ogroža politični sistem šibkih držav.* Primer pripravljenosti in zmožnosti interveniranja na krizna območja s slabim načrtom ter brez medijske pozornosti lahko privede do neskladja med pričakovanji in zmožnosti mednarodne skupnosti za posredovanje. Če je rezultat razpad šibke države in humanitarna katastrofa, katere niso sprožile humanitarne intervencije, so rezultati za bivaajoče zelo slabi.
6. *Nevarnost uveljavljanja visokih regionalni standardov z vojaškimi posredovanji.* Zasledovanje univerzalnih norm, ki se nanašajo na demokracijo, je lahko velik cilj vojaškega posredovanja. Takšni primeri so imenovani standardi civilizacije, ki obudijo doktrine o pravici posredovanja močnih držav.
7. *Velika nevarnost zlorabe.* Že več kot 150 let državnih izkušenj, v katerih so se humanitarni pomisleki sklicevali na opravičevanje intervencije, je očitno, da doktrina

ponuja prostor za zlorabo. To nam zastavlja vprašanje o upravičenosti doktrine za uporabo v resničnem življenju.

8. *Neenakost in zloraba – posredovanje močnih versus šibkih držav.* Že v preteklosti, kot tudi danes, se humanitarno posredovanje izvaja s strani velesil proti šibkim oziroma državam tretjega sveta. Zato se lahko posredovanje vidi kot dodajanje že obstoječi neenakosti v mednarodni skupnosti.

Nevarnosti humanitarnega posredovanja so zelo obsežne in v teh letih bi jih lahko samo še dodajali. Seveda ne moremo mimo neodvisnega posredovanja držav v korist lastnih ekonomskih in geostrateških interesov.

4.1 Suverenost in načelo neintervencije

Koncept suverenosti je postal aktualen v 16. stoletju z evropskim vzorcem teritorialnih entitet, ki so dobile potrditev Vestfalije s končanjem tridesetletne vojne. Po končani vojni je leta 1648 prišlo do zgoraj omenjenega, vestfalskega miru, ki je potrdil idejo suverenosti organa države (Abiew 1999, 28–29). Prvotni namen suverenosti zadeva tako etimologijo kot uporabo koncepta v pravni in politični teoriji, ki je povezana z idejo superiornosti. Končni imetnik moči v vestfalskem mednarodnem sistemu je država, torej suverenost pomeni, da država ni nikomur podrejena (prav tam, 25). DUPI (1999, 17) dodaja, da se je koncept suverenosti skozi zgodovino neštetokrat spreminjal, vendar ostaja pomemben koncept v načelih interveniranja.

Definicije suverenosti so fokusirane na pravno vsebino, ki je pogosto zaznana, kot da se ne spreminja in je posledično vidna kot statična in fiksna (Abiew 1999, 24). Kar pripelje do koncepta, da je državna suverenost še vedno temelj mednarodnega pravnega in političnega reda, vendar je percepcija suverenosti v izzivu z legitimnostjo izvajanja pravic suverenosti, ki je odvisna od spoštovanja človekovih pravic.

Suverenost je pomemben dejavnik pri vlogi humanitarnega posredovanja in njegove prihodnje vloge, saj vzporedna postavitve državne suverenosti s posredovanjem razkriva široko paleto problemov (prav tam, 22–23). Številne države tretjega sveta, podprte s strani Kitajske, trdijo,

da načelo državne suverenosti prepoveduje mednarodno vmešavanje v vprašanje človekovih pravic. Še bolj sporno je vprašanje o načinih vmešavanja, še posebej, če je potrebno oboroženo posredovanje. Tu bi lahko dodali, da je za resnične humanitarne intervencije potrebno upoštevanje pravičnosti v primarnem smislu ugotavljanja potrebnih pogojev za posredovanja, ki jih lahko opišemo kot različne kršitve človekovih pravic, ali mednarodnega humanitarnega prava, ki sta zadostna pogoja za humanitarno posredovanje (DUPI 1999, 18). Humanitarna intervencija je rutina mednarodnega sistema in soobstaja z razvojem suverenosti (Abiew 1999, 30).

Kot zgodovinsko dejstvo je ideja neintervencije izrazito utilitarno utemeljena. Pluralistični pristop mednarodni družbi Bull obravnava skupaj z vzajemnim priznavanjem suverenosti in je utemeljena kot del sobivanja držav (Kardaş 2013, 28). Kot pravi Lori Damrosch (v Kardaş 2013, 28) ima »pravilo neintervencije dve glavni funkciji: zmanjšanje meddržavnih konfliktov in ohranjanje državne avtonomije«.

Obstajajo napetosti med normami in človekovimi pravicami, kar je bilo rešeno v prid vestfalskim normam, predvsem suverenosti in načelu neintervencije, ki so bile obravnavane kot nedotakljive. Tradicionalno razumljeno posredovanje drugih v domače zadeve ni v skladu s spodobnim obnašanjem drugih, zato je bilo prepovedano (Kardaş, 2013, 27). Bull (v Kardaş, 2013, 29) ta odnos napetosti izpostavlja kot nekompatibilnost med zahtevami za individualno pravičnost in kozmopolitansko pravičnost mednarodnega reda ter doda, da je odločitev glede reda nasproti pravičnosti ovrednotena na osnovi temeljev določenega primera.

Vodilo neintervencije v domači pristojnosti države je »dolgoletno in temeljno načelo običajnega mednarodnega prava. To je posledica pravice vsake države do suverenosti, teritorialne integritete in politične neodvisnosti, saj je temeljno načelo mednarodnega prava« (CATO 1999, 46). »Načelo neintervencije je ovrednoteno kot varovanje politične integritete države« (v Kohen 2012, 159). S tem lahko zaključimo, da je načelo neintervencije še zadnje orožje malih držav, h katerim se lahko zatečejo pred posredovanjem velesil.

5 Skriti nameni humanitarnosti

Kot sem že izpostavila v uvodu, humanitarno posredovanje odpira možnosti rabe in zlorabe humanitarnosti zaradi interesov močnejših držav, saj ima humanitarno posredovanje svoje ekonomske in geostrateške namene, s katerimi se doseže cilj in namen. Zato bom v tem delu diplomskega dela izpostavila skrite namene humanitarnosti ter si postavila vprašanje, kaj se skriva v humanitarnih dejanjih.

Potreba po humanitarnem delovanju se bo iz leta v leto le povečevala, saj je razlika med revnimi in bogatimi vsakodnevno večja. S tem se večja tudi sama podpora humanitarnim akcijam. Prav zaradi samega propada med svetovoma je razvidno, da državni organi dajejo vse več pozornosti na humanitarne organizacije in njihova dejanja. Vendar izziv humanitarnosti seže do moralne dileme, ali je pomoč koristna in hkrati tudi povzroča škodo (Rieff 2004, 30–33). Dominacija Zahoda je zelo porasla in ima nadzor nad vsemi sferami življenja, zato se realisti sprašujejo, ali je nova praksa humanitarnih intervencij v devetdesetih letih fenomen spreminjanja relacij moči (Wheeler 2002, 288). Konec hladne vojne je dramatično spremenil globalno ravnovesje moči, saj so zahodne države, z ZDA v ospredju, prevzele hegemonijo na globalni politični ravni. Zaradi tega se nobena država ali skupina držav ne more primerjati z zahodno politično, ekonomsko ali vojaško dominacijo. Vse to je vodilo zahodne države, da so poslale svoje vojaške enote v Irak, Somalijo ali na Balkan, brez skrbi, saj z interveniranjem ne bo prišlo do nastanka še močnejših držav ali zveze držav (prav tako). In le Zahod je dovolj finančno sposoben in ekonomsko močan, da intervenira v humanitarne krize. Kljub zatiskanju oči mora humanitarna dejavnost sodelovati z državnimi oblastmi in malo je tistih posredovanj, ki so izvedena brez lastnih interesov države (Rieff 2004, 42).

Kot smo že zgoraj omenili so vidne razlike med interesi posredovanja. Pomembna je tudi medijska pozornost, ki da končni pomen žarišču. Med najbolj učinkovite in vplivajoče medije uvrščamo televizijo, ki ima močan učinek na družbo. CNN efekt je efekt novic, ki pripomore k hitri odzivnosti države. Torej razumemo CNN efekt kot idejo, da bi lahko v realnem času komunikacijska tehnologija vzbudila odzive domačega občinstva in političnih elit na svetovne dogodke (Robinson 1999, 301). Mediji so sposobni upravljati s politiko in nekateri avtorji izpostavijo (prav tam, 304–305), da so mediji na neki točki »pritisk na efekt sprožitve

intervencije«. S špekuliranjem, prikazovanjem podob nedolžnih ter trpečih ljudi, so mediji lahko faktor v delovanju politike, vendar je pomembno izpostaviti, da omenjeni efekt ne povzroči intervencije, ampak pripomore k hitrejši uresnitvi le-teh (prav tam, 305).

5.1 Izvoz demokracije

Izvoz demokracije oziroma demokratizacija je poslanstvo demokratičnih velesil, da bi demokratizirale nedemokratske države in s tem pridobile na svoji vplivnosti. Države v poziciji moči utemeljujejo svojo podporo vojaškemu posredovanju kot orodje za spremembo režima, kar razumevajo kot prednosti takšnega posredovanja, da si pridobijo položaj zmagovalca demokracije in liberalizma (Walker 2012, 9).

Demokratizirane države so s posredovanjem na slabšem položaju, saj to stanje privede do vojne. Prisilna demokratizacija predstavlja vojno, kot pomembno orodje doseganja dobrin ljudi v napadli državi. Fokusranje na dobro za ljudi je nezadostno: za opravičevanje napadanja nedemokratskega vodstva države in tistih, ki jih podpirajo. Potreben je več kot vidik zagotavljanja koristi za ljudi. Večina vojn je proti despotom oziroma despotizmu. Predvidevamo, da je despotski način vladanja nedemokratičen in da se ljudje upirajo. Ravno zaradi tega je revolucija proti despotu opravičljiva, ampak je težko razumeti, kako lahko nekdo začne prisilno demokratizacijo (Buchanan 2010, 265–267).

Wolff in Wurm (2011, 89) sta izpostavila 4 teorije demokratičnega spodbujanja:

1. *Materialistično spodbujanje demokracije*. Teorija je obravnavana kot instrument uporabljen le v materialno nacionalnih interesih ter je izračun stroškov in koristi, ki določajo diplomatska sredstva, tujo pomoč, ekonomske sankcije, vojaške intervencije ali kombinacijo različnih mehanizmov.
2. *Normativna teorija spodbujanja demokracije*. Teorija leži na normativni razlagi demokratičnega miru ter si predstavlja demokratizacijo kot nacionalne ali internacionalne norme, ki regulirajo zunanjo politiko. Torej v okviru normativne

teorije je spodbujanje demokracije kot univerzalna norma ali pravica, ki določa prisilno demokratizacijo, in katero orodje je primerno za izvajanje.

3. *Kulturna teorija spodbujanja demokracije.* Demokracija je spodbujanje širitve aktivnega promoviranja demokracije kot konstruktivna norma, ki je del kolektivne identitete ali politične kulture države. Bolj kot je demokratično spodbujanje videno kot del liberalizacije, več je prisilnih mehanizmov ter manj (če sploh kaj) je uporabljenih prisilnih mehanizmov, če je ideja demokracije zrasla iz ljudstva.
4. *Kritična teorija spodbujanja demokracije.* Teorija obravnava demokratizacijo kot del imperialnih projektov, pri čemer je demokratizacija pomemben instrument, vendar zahteva normativni pomen demokratičnega spodbujanja in demokracije. S kritične perspektive je spremenjen način kalkulacij stroškov in koristi v namen podpiranja ideje hegemonije z nizko stopnjo demokratičnega sporazuma. Zato je poudarek na mehanizmih kooperacije med lokalnimi elitami in njim podrejenim skupinam. Vojaške intervencije v korist demokratizacije bodo vedno uravnavane s strani dominantnih interesov za doseganje kapitalističnega svetovnega reda.

Demokratizacija v smislu prenove političnega sistema države je zelo težko sprejemljiva. Demokratizirana država nima enakih pogojev kot novonastala država na Zahodu, saj ima drugačno kulturo, jezik, način življenja ter seveda drugačen politični sistem. Prisilna demokratizacija je situacija, v kateri vlada intervenira zaradi doseganja spremembe režima (Walker 2012, 10). Ravno zaradi tega je demokratizacija kompleksen pojav, ki prizadene države v razvoju ali celo stabilne nedemokratične države, ki jih popelje v neravnovesje moči. Po uporabi historične metode je razvidno, da so zahodne demokracije kronološko razvijale perspektive, za kar so se demokracije morale boriti, nasprotna pa je iluzija, da bo uspešna vzpostavitev liberalne demokracije dosežena skozi vojaške intervencije (Kiely v Grocott 2012, 179).

V primeru spodbujanja demokracije v nedemokratičnih državah lahko opazimo, da je zelo širok izbor mehanizmov za izvrševanje demokratiziranja. Ti mehanizmi vključujejo predvsem svetovanje in usposabljanje političnih aktivistov in političnih voditeljev, povezave med zagovorniki človekovih pravic in političnih podjetnikov, tehnično usposabljanje vlad in vladnih strank, finančne in druge oblike podpore za skupine državljanov, ki delujejo kot podpora liberalnim vrednotam v lokalnem okolju itd. Ti mehanizmi za spodbujanje

demokracije lahko sčasoma razvijejo umetnost združevanja. Večina držav, ki se jih demokratizira, ni imelo liberalne izkušnje in je to tudi razlog, da so nestabilne in konfliktno. Demokratizacija deluje na podlagi liberalnih vrednot, vendar v večini primerov deluje za zaščito lastnih gospodarskih in varnostnih interesov (CATO Institute 2008). Čeprav se proces izvaja nad državami, ki niso imele liberalne izkušnje, se želi čimprej demokracizacija, vendar vodi v še hitrejši zlom tako starega kot novega sistema.

5.2 Preventivne vojne

Konec devetdesetih let se je pojavila nova politična humanitarnost za popravljane napak v preteklosti. Ustvarjena je bila za pomoč in razvoj, reševanje konfliktov in za socialno rekonstrukcijo. Pri humanitarnih vojnah je nemogoče imeti nevtralen argument, saj vsaka asistenca (tudi humanitarna) ima političen argument. Če ima pomoč zmožnost utrditi vojne, jih lahko tudi konča (Donini in Duffield 2014, 75–76).

Za razumevanje preventivne vojne je za začetek potrebno razlikovati vnaprejšnjo in preventivno vojno. Rodin (v Rodin in Shue 2010, 144) vnaprejšnjo vojno razloži kot sestoj prvega napada nasproti sovražniku, vendar ta še ni napadel. Na drugi strani pa preventivna vojna vključuje prvi napad proti potencialno prihodnjemu agresorju, ki še ne predstavlja neposredne nevarnosti. V besedah Walzerja (prav tako) je »... napad, ki odgovarja na daljno nevarnost, ampak je vprašanje predvidevanja in proste izbire«.

Po Lubanu (2003, 8) in legalistični paradigmi je zapisan diagram, kjer je prikazano stanje dopustnega in nedopustnega. Preventivne vojne in humanitarne intervencije spadajo v področje med obema kategorijama, saj ni točno ovrednoteno, pod katero kategorijo se ju lahko obravnava. Tako lahko humanitarne intervencije ali preventivne vojne vodijo v agresivno vojno, ki ima značaj nedopustnega dejanja. Lahko pa vodi v vnaprejšnjo vojno, s stališča katerega je ta ponavadi obravnavana kot samoobramba ali izvrševanje zakonov.

Preventivne vojne temeljijo na ravnotežju moči. Luban (v Buchanan 2010, 253) ravnotežje moči razume kot na primeru, da v prvem primeru država A konzumira pomembno vrednoto države B in zato je vredno obraniti območje in vrednote, čeprav so lahko velike in

uničevalne posledice. V drugem primeru je pomemben zgodnji boj, preden država A razvozla stanja, da s tem zmanjša stroške vojne državi B, medtem ko se čakanje ne izogne vojni, ampak so rezultati vojskovanja na visoki stopnji, s slabšimi možnostmi. To sta dva primera razlage preventivne vojne po Lubanu, kjer lahko vidimo, da gre v obeh primerih za ravnotežje moči. Vsaki velesili je cilj prevlada nad ostalimi, in ko se ostale države približujejo stanju ravnotežja, se lahko odloči za preventivni napad, ki lahko vodi v trajajočo vojno.

Preventivne vojne so lahko opravičljive le, če pretehta dejstvo, da je bila storjena v samoobrambi. Torej v stanju, kjer poteka velika nevarnost, da je država primorana izvesti samoobrambo. Slab zagovor preventivni vojni so predpostavljene slabe posledice ne samo preventivnega dejanja, ampak celotnega sprejema načela, ki omogoča preventivno vojno. Zaradi sprejema tega načela je ideja preventivne vojne inherentno špekulativna, kar vodi preventivno vojno v nevzdržne zlorabe in napake. Omogočanje preventivne vojne pod nekaterimi pogoji je lahko nesprejemljivo dejanje in je odvisno od tega, kako je dejanje oziroma praksa institucionalizirana. Če institucionalna varnost lahko ustrezno naslovi probleme zlorabe in napak, potem je dejanje lahko moralno sprejemljivo (Buchanan 2010, 281–285).

Primer posredovanja ZDA v Iraku kaže na katastrofalno izkušnjo. Amerika ni dolžna sedeti in čakati, če je jasno, da sovražnik dejansko pripravlja prvi udar. Ampak je pravilno potegnil črto na preventivnih vojnah proti možnim sovražnikom, ki bi lahko, ali pa tudi ne, razmišljali o nevarnem početju (The New York Times 2004). »Preventivna vojna spada v kategorijo vojnih zločinov. Če res predstavlja pojav, katerega čas je nastopil, pomeni, da se je svet znašel pred velikimi težavami« (Chomsky 2005, 33). Chomsky nas opozarja, da je svet prišel zelo daleč s svojimi posredovanji ter da so preventivne vojne nedopustne, saj lahko pripeljejo do usodnih in uničujočih posledic, ki lahko vodijo v nadaljnjo humanitarno krizo.

6 Grajenje humanitarnega imperija

V tem poglavju je raziskovanje osredotočeno na delovanje imperija, saj je danes imperialna politika vse bolj uporabljeno sredstvo komunikacije med državami. Imperij prepleta svojo mrežo skozi celotno svetovno prebivalstvo, le da se na Zahodu poslužuje načela brez vojn in večjega pritiska na ljudi, medtem ko na nerazvitih področjih sveta in državah z drugačnimi režimi posredujejo s prisilo in intervencijami tudi v obliki vojn in množičnih žrtev ter uničenja.

Pomembno je poudariti navezavo kapitalizma na svetovni trg in širitvene cikle razvoja kapitalizma, kar vodi v združitev ekonomske in politične moči, z drugimi besedami pravo kapitalistično ureditev. Vse to pa vodi v Imperij, ki je garancija pravičnosti za vsa ljudstva in ljudem daje mir. Deluje kot globalni projekt z enim vodstvom, ki ohranja mir in ima svoje etične resnice. Nov globalni projekt Imperija je grajenje norm, sistema in je razširjen po svetu z glavno nalogo, da razširi prepričanje, ki podpira njegovo oblast (Negri in Hardt 2003, 21–26). V zgodovini so nas Tukidid, Livij in Tacit učili, da se »Imperij ne oblikuje na podlagi same sile, ampak na podlagi sposobnosti, da to silo predstavi, kot da je v službi prava in miru« (prav tam, 26). Vsak imperij se zgradi na ekonomski in politični moči, vendar je potrebna tudi sposobnost govora in idej, da se lahko ta imperij predstavi ljudem kot splošno najboljši.

Imperij ni nedolžna kreacija, ampak ima namensko določene smeri razvoja, ki jih diktirajo vladajoči. Vladajočim sta pomembni dominacija in moč, v veliki večini pa tudi vojaška moč. Vendar so, da pride do imperializma, potrebne vse akcije imperija, ki pa so več kot le dominacija, moč in vojaška premoč. Imperializem je proces transnacionalnih naložb in akumulacije kapitala ter označuje oblast in nadzor s pozornostjo na močnih ekonomskih interesih, ki operirajo kot skriti motor (Parenti 2011, 4–7). Kot je zapisal Chomsky (2005, 35), se vzorci skozi zgodovino nadaljujejo vse do danes: postavljanje profita pred ljudmi. Če povzamemo celotno shemo imperializma, je le-ta definiran kot proces, kjer dominantni investirajo interese v državo, podajo vojaško in finančno moč nad drugo državo z namenom razlastitve dežele, delovne sile, kapitala, naravnih virov, trgovino in trga. Ta podvig je zelo dobičkonosen za dominantnega, vendar ima slabe posledice za koloniziranega. Veliko držav Afrike, Azije in Latinske Amerike je peščica bogatih, večina družbe je na pragu revščine.

Imperializem išče ravno takšne države in izkorišča procese, ki se v njih odvijajo. Zaradi takšnih posegov prihaja do veliko žrtev med nedolžnimi ljudmi. Namen imperialnega ubijanja je, da predvidevajo alternative, neodvisnost in samoobrambo nacij pred nastajajočimi narodi, ki bi lahko ogrozili hegemonski nadzor (Parenti 2011, 7–9). Vprašamo se lahko, ali humanitarno posredovanje sploh obstaja ali je to le krinka. Zato moramo pogledati dve ključni kategoriji. Prva kategorija so izjave voditeljev, kjer je praktično vsaka prisila utemeljena z retoriko o plemenitih humanitarnih namenih. Druga kategorija sestavlja vojaško intervencijo, ki ni povsem humanitarno posredovanje, ampak s pretvezo deluje v tej smeri (Chomsky 2008). Ko združimo ti dve kategoriji, dobimo popolno uspešno zvezo za doseganje imperialnih ciljev.

Večina moči se izraža skozi trdo moč, ki je ključnega pomena za nadvlado države in temelji na ekonomski in vojaški moči. Pomembno je izpostaviti tudi druge vidike moči, ki pripeljejo do koncepta imperializma in so, ne nazadnje, sposobni tudi oblikovanja preferenc in zmožnosti privabljanja drugih držav. Ta koncept imenujemo mehka moč, ki je v času globalizacije vse pomembnejša. Kultura, politične vrednote in zunanja politika so trije glavni viri, ki ustvarijo mehko moč (Nye in Wang 2009, 18–19). Vse večji vpliv na ljudi bo imela mehka moč, saj je dostopnejša in razumljivejša kot trda moč, ki je pridobljena z vojaškimi zmagami. Mednarodno sodelovanje ali konflikt je kombinacija trde moči, ki zajema ekonomsko in vojaško moč, ter mehke moči, ki vsebuje ideološke, kulturne in družbene vrednote (Nye v Sun 2008, 166). Prepletanje trde in mehke moči je zelo pomembno, saj z uspešnim delovanjem na obeh področjih država lahko deluje kot imperialna sila.

Na koncu je pomembno izpostaviti tri prirojene probleme liberalnega imperializma v humanitarnih ambicijah (Kiely v Grocott 2012, 179). Prvi problem je, da kapitalizem ne ustvarja ekonomskega razvoja ampak spodkopava pozni kapitalistični razvoj. Za drugo oviro izpostavi imperialne intervencije ustvarjene za proizvodnjo liberalno – demokratičnih družb, saj predvidevajo, da so takšne družbe »norme današnjega časa«. In v zadnjem, tretjem, problemu pritrđi, da je problematično sredstvo vojaških intervencij, saj uporabljajo silo, da vsiljujejo njihove vrednote skozi nasilje, kar spodkopava načela samoreflektivnih dejanj dvoličnosti.

6.1 ZDA v luči imperializma

V zadnjem poglavju diplomskega dela predstavljam primer ZDA in grajenja imperija le-teh, tudi v pogledu humanitarnega posredovanja. ZDA si gradi monopol na vseh področjih, da lahko prevlada na svetu, njeno prvo dejstvo za prevlado je dominantna paradigma. Američani verjamejo, da si zaslužijo svoj položaj v mednarodnem okolju in verjamejo, da lahko vodijo svet (Parenti 2011, 10–11). To, da verjameš sam sebi in svojim sposobnostim, je prvi predpogoj za prevlado. Barack Obama je v svojem govoru 2012, glede posredovanja v Libiji, povedal: »Nekateri narodi boste lahko zatisnili svoje oči pred grozodejstvi v drugih državah. ZDA so drugačne. In kot predsednik nisem hotel čakati slike pokola in množičnih grobišč, preden sprejmemo ukrepe akcije« (Obama v Crowley 2012). ZDA se predstavljajo kot rešiteljice sveta, ki jim ni vseeno, kaj se dogaja po svetu, in bodo dale vse od sebe, da bi pomagale drugim. ZDA uporablja dominantno paradigmo, saj so hkrati postale nekakšne voditeljice tudi ostalih držav, ki so pripravljene intervenirati in sledijo navodilom ZDA.

William Cohen in Henry Shelton (v Chomsky 2012, 29) sta izpostavila primarne motivacijske faktorje posredovanja, ki so: zagotavljanje stabilnosti vzhodne Evrope, preprečevanje etničnega čiščenja in zagotavljanje NATO-ve kredibilnosti. Kot prvo bomo izpostavili zadnjo točko, zagotavljanja kredibilnosti NATA, katerega bi lahko enačili z ZDA, saj imajo v njem ključno vlogo. Prva točka, zagotavljanje stabilnosti vzhodne Evrope, je razumljena v doktrinalnem smislu. Pravilno razumevanje te točke je, če je regija stabilna in vključena z dominantnim globalnim sistemom ZDA. Druga točka, preprečevanje etničnega čiščenja, je imela malo kredibilnosti v vojni in kmalu se je, v luči obsežne evidence, zmanjšala, kar je bilo zagotovilo ZDA in ostalih zahodnih držav. To pravilo so uveljavljali kot apriorno pri bombardiranju in pri humanitarni krizi na Kosovu (Chomsky 2012, 29–31). Vnaprejšnje vojne v Afganistanu in Iraku so bile že tlakovane in pripravljene ter lahko rečemo, da so bile logični zaključek politike embarga, periodičnega bombardiranja in drugih restriktivnih idej. NATO se je ponovno razširil v letu 2004 in postal politični instrument v rokah Washingtona za nadzor nad vladami, trgovino z orožjem in procesom odločanja v kritičnih conah vzhodno-centralne Evrope, centralne Azije in Bližnjega vzhoda (Fouskas in Gökay 2005, 64). Hegemonija v mednarodnem okolju pomeni tudi dominantna vloga v različnih političnih in družbenih organizacijah. S tem vidimo, da se cilji in nameni organizacij odvijajo v smeri diktature ZDA.

Po drugi svetovni vojni so ZDA prevzele vodilno vlogo v kapitalističnem sistemu. Gospodarsko, politično in vojaško vodstvo so si reorganizirale tako, da služi v njihovo dobro. In prav moč ZDA je bila odločilna za ohranitev in preureditev kapitalističnega sistema. Že pred drugo svetovno vojno je imela veliko prednost in premoč pred ostalimi kapitalističnimi državami, tako na gospodarskem in finančnem, kot tudi na tehnološkem, surovinskem področju, vendar je svojo moč po drugi svetovni vojni le še utrdila (Benko 1992, 1049). Vso to moč si je ZDA uspešno gradila skozi stoletja, skozi vojne in nadaljevala svoje grajenje vse do danes. ZDA ne uživa le vojaške, politične in ekonomske moči, ampak se njena vplivnost odraža tudi na ostalih področjih. Zaradi njene finančne in gospodarske sposobnosti je dejavna tudi v sami humanitarnosti. To ji daje poseben status, saj je na videz dobra država, pri kateri kmalu opazimo le koristi, ki jih dobi od posredovanj in s katerimi si večja imperialne dosežke in hegemonijo nad ostalimi.

Glede na strukturo moči se je razvil koncept R2P (Responsibility to protect) – Odgovornost za zaščito. Vendar je R2P bolj kot odgovornost za zaščito promovirala demokracije. Raziskave so pokazale, da ZDA promovirajo demokracijo le, če so cilji naravnani v prid strateškim in ekonomskim interesom (Chomsky 2012, 163). Danes je koncept R2P nadomestil tako terminološko kot konceptualno doktrino humanitarnih intervencij (Kohen 2012, 163). ZDA so izvažale svoja demokratična načela v države, kot so Japonska, Grenada, Panama, itd., saj vsi temeljijo na ameriškem demokratičnem sistemu. Vendar je z leti vpliv izpuhtel, demokratičnega posredovanja ZDA v teh državah ne vidimo. Namreč v vseh primerih je posredovanje ZDA zaradi samoobrambe ali nacionalne varnosti ne samo zaradi širjenja demokracije (Muravchik 1991, 81–82). Posredovanje z namenom širjenja demokracije ima tudi svoje učinke. Izvažanje demokracije ima prikrito posredovanje za teritorij, dobrine, strah za izgubo moči, itd. Na primeru Iraka lahko vidimo prikritost, da je izvoz demokracije z bombami in raketami le uničil podeželje, prav tako pa se je poslabšal tudi položaj žensk v Afganistanu (Videmšek 2014). Dežele, ki niso pripravljene na interveniranje v obliki demokratizacije družbe in politike, so lahko le na slabšem položaju, saj niso pripravljene na tako velike spremembe. Novinar Thomas Friedman, ki podpira vojno, trdi, da bi ustvarjanje uspešne demokracije v Iraku spodbudilo reforme despotskih in demagoških režimov, ki dominirajo na Bližnjem Vzhodu (Luban 2003, 1–2). Ta ideja se je uskladila s pogledom Paula Wolfowitzja s strani neokonzervativne Busheve administracije (v Luban 2003, 2), ki pravi, da je pravi namen vojne obširni plan moderniziranja in demokratiziranja Arabskega sveta. Še

danes poteka proces demokratiziranja, ki vodi v nedogled trajajočo vojno in ustvarja še globlje humanitarne krize. Danes ZDA razporeja z več kot pol milijona vojakov, vohunov, tehnikov in drugega osebja v evrazijskih državah. Ni mogoče točno določiti veličino oziroma točno število držav, kjer je prisoten vpliv vojske ZDA, vendar se število giblje okoli 192 držav. Za takšno posredovanje je potrebna velika prevlada v svetu, saj je večina teh držav članic Organizacije združenih narodov (Fouskas in Gökay 2005, 72).

Moč in nasilje nista eno in isto, nasprotno, odkrito nasilje lahko pomeni tudi konec moči. Samo nasilje je zato pravzaprav že dokaz upada »prave« moči. Pred desetletjem smo zapisali, da »moč ZDA ne bo dokazana s številom držav na bližnjem vzhodu, ki jih bo okupirala, pač pa s hitrostjo, s katero bo ta prostor sposobna zapustiti brez prevelikega nereda.« Ameriški predsednik je do tega spoznanja, žal, prišel nekoliko prepozno, po neredu, ki je dodobra spremenil podobo sveta (Mekina 2014).

Moč se ne gradi le na vojskovanju, kot lahko vidimo na primeru ZDA - Bližnji vzhod, ampak so potrebne tudi ostale vrline. ZDA ima vsesplošne pogoje za izvoz dobrin v druge države, ampak je pomembno, da zna obvladovati tudi svojo humanitarnost v smislu vojaškega posredovanja drugim državam, kjer vsi nosijo katastrofalne posledice. V teh letih se je povečala moč tudi drugih velesil, kot sta Rusija in Japonska, kar lahko ogrozi dominantni položaj ZDA.

Na tej točki bi bilo pomembno dodati pojem mehke moči, saj je vsakodnevno bolj pomemben za ameriške geostrateške in ekonomske interese. Ameriški vpliv na druge države je razširjen v vse sfere življenja, saj deluje preko Hollywooda, Harvarda, Coca-Cole, Mcdonaldsa, Microsofta, CNN, itd (Sun 2008, 167). Mehka moč je veliko bolj dolgotrajen proces uspešnosti kot trda moč (prav tam, 173), saj je potrebno vzpostaviti mejo vplivanja na podobo, da ljudi pritegne v nove ideološke ali kulturne vrednote. Nye (v Sun 2008, 173) je v svoji knjigi analiziral povezavo med mehko in trdo močjo ter prišel do zaključka, da je vojna v Iraku leta 2003 zmaga za ameriško trdo moč in velika izguba mehke moči. ZDA je svojo mehko moč po 11. septembru 2001 usmerila na koncept »vojne proti terorizmu«, ki je postal konstrukcija realnosti privlačnosti ZDA (Mattern 2005, 605). Atraktivnost je za ZDA postala stvar subjektivnega življenja in smrti ter učinkovito izrabila reprezentacijsko silo, da si je zgradila realnost lastne pravičnosti (prav tam, 609). In kot pravi Briecmont (2006, 146) je

liberalna ideologija ZDA osvojila celotni Zahodni svet, ne glede na ostanke komunističnih strank.

7 Zaključek

Humanitarno posredovanje in posledično tudi koncept humanitarnega imperializma temelji na politični moči, ki je pomembna za izvajanje državnih interesov in ciljev. Zaradi prepletanja ideologij prihaja do ravnotežja moči, ki pa lahko izzove mir ali privede do vojnega stanja. Vsaka velesila ima sprevržene namene dostopanja do imperialne moči, ki ji daje privilegiran položaj v mednarodnem okolju. Zato hitro pride do razjedanja vrednot in vzpona lastnih interesov. Za realizacijo političnih ciljev je pomembna ekonomska stabilnost države.

Humanitarno posredovanje nastopi, ko je država v stiski, vojni ali humanitarni krizi. Posredovanje je lahko v obliki mednarodne humanitarne pomoči z delovanjem humanitarnih organizacij, kot so Oxfam, WHO, UNICEF, itd. Intervencije lahko razumemo tudi kot delovanje držav preko svojih meja. Namen humanitarnih intervencije je preprečevanje zlorabe in kršitve človekovih pravic. Vendar je to posredovanje bolj politične kot pravne narave. Humanitarne intervencije tako vključujejo prisilna in vojaška posredovanja. Vendar so poleg dobrih strani humanitarnega posredovanja poznane tudi nevarnosti, predvsem kršitve mednarodnega prava, človekovih pravic, delovanja ZN, ogrožanje političnih sistemov, zlorabe, itd. S pojavom suverenosti lahko pridemo do humanitarnega posredovanja in načela neintervencije, ki je ključnega pomena, saj je edino varovalo, h kateremu se lahko zatečejo države.

Skriti nameni humanitarnih posredovanj se vidijo v primeru demokratizacije in preventivnih vojn. Demokratizacija je čedalje bolj uporabljena metoda posredovanja pod krinko ekonomskih in geostrateških namenov. Različni tipi spodbujanja demokracije kažejo na amplitudo vpeljanih mehanizmov za doseganje rezultatov na področju demokratizacije. Vendar je neuspešno pričakovati pozitiven rezultat skozi prisilno demokratizacijo z vojaškimi mehanizmi.

Po vsem raziskanem lahko pritrdim tezi, da je večina humanitarnih posredovanj vse bolj prikrita metoda vplivanja na države. Po vse večjem prepadu med zahodnimi in ne zahodnimi družbami je humanitarno posredovanje vse bolj uporabljena metoda političnega delovanja, čeprav ni jasno opredeljena. Humanitarne intervencije v ozadju vsebujejo nabor interesov in namenov, ki se dotikajo ekonomskih in geopolitičnih ciljev. Zahodne države imajo veliko moč, zato je tudi viden vpliv posredovanj, vendar je danes tudi vprašanje ravnovesja moči, ki

se lahko spreminja vsakodnevno. Posledično so prav revne države tarče posredovanj, saj se njihovo bogastvo skriva v različnih gospodarskih ali naravnih virih. Lahko bi rekli: prijetno s koristnim, saj se na tak način pridobijo surovine, ki so napadli državi odvzete in na nek način zaplenjene s strani držav, ki posredujejo, te pa si tako moč še krepijo. Ena izmed oblik prekritega posredovanja je izvoz demokracije. Pomoč ljudem, da se osvobodijo starega režima za svobodo. Demokratizacija ni enodnevni proces, zato se lahko to dejanje sprevrže v vojno in veliko krizo, kot lahko spremljamo stanje v Iraku. Še večji problem nastane pri vojaškem interveniranju. Predvsem je za vojaško dejanje potrebna politična odločitev velesil, ki igra največjo vlogo. Veliko stopnjo nevarnosti so odločitve o preventivnih in vnaprejšnji vojni. Kam nas peljejo takšna dejanja, če so dopustna? Vsaka nevarnost ni odločitev za vojno, vendar so politične odločitve vedno sprejete v dobrobit velesile.

Izgradnja koncepta humanitarnega imperializma je več kot le vojaška in ekonomska moč. Koncept imperija leži na družbenih, ekonomskih, političnih, znanstvenih področjih, itd. Imperij se gradi na točno določenih smernicah razvoja, ki je diktiran s strani vladajočih. V zadnjem delu smo se osredotočili na ZDA, ki so svetovna velesila, saj je njena moč razširjena po celotnem mednarodnem okolju. S svojo ekonomsko, politično, kulturno in znanstveno močjo dominira in gradi svoj razširjen imperij. Dober položaj imajo tudi v različnih organizacijah, kjer imajo glavno in zadnjo besedo pri odločitvah. Glede na vse predpogoje se je razvil koncept »Odgovornost za zaščito«, ki je v celoti zgrajen na konceptu izvoza demokracije ZDA in s tem pridobitev dobrin, ozemlja in novega vpliva. Veliko ameriških akcij temelji na vojaškem posredovanju in prav zaradi njene veličine nima tolikšne mere skušnjav, kot šibkejše države, in se posledično pogosteje poslužuje vojn, saj ne čuti močnih posledic ob izgubi finančnih sredstev. Svoje pripadnike ima skoraj v vseh državah sveta, kar odraža njeno mogočno trdo moč, ki pa je ne izraža le v vojaški moči, ampak tudi svoji ekonomski moči. Za njeno uspešnost je potrebna tudi mehka moč. Šele po drugi svetovni vojni je ZDA pričela z intenzivnim grajenjem mehke moči, kar se odraža v izvažanju in posledično vplivanju na vrednote drugih narodov. Najbolj znana je Mcdonalizacija ter seveda učinki televizijskih hiš, kot je CNN. Prav tako je močna v svojem izvažanju znanja, saj iz ZDA prihaja ogromno teoretikov, ki delujejo na različnih področjih. ZDA na področju mehke in trde moči deluje kot velesila, in razteza svojo mrežo skozi celotno mednarodno skupnost. Svojo mrežo vpliva razteza nad vojaško, ekonomsko, kulturno, gospodarsko, znanstveno področje, vendar pa ne smemo pozabiti omeniti tudi družbeno področje. Amerika zna

manipulirati s svetovno javnostjo, saj deluje v smeri svojih interesov in ciljev, vendar se v zadnjem času vsakodnevno odkrivajo njihove pasti. Zato bodo morali spremeniti politiko humanitarnosti, da bodo lahko obdržali pozicijo v mednarodnem okolju. Za raziskovanje humanitarnega posredovanja in vpeljavo v humanitarni imperializem lahko pritrdimo tezi, da je humanitarno delovanje, pod pretvezo ekonomskih in geostrateških interesov, pomembno za grajenje humanitarnega imperializma, kot ga lahko vidimo na primeru ZDA.

Povzetek celotnega diplomskega dela potrjuje Briecmontovo stališče, da humanitarno posredovanje vodi v izgradnjo ideologije humanitarnega imperializma. Vzpon ZDA in danes tudi drugih vplivnih velesil lahko predstavlja vedno večji problem pri humanitarnih intervencijah kljub vse večjim omejitvam le-teh.

Ob koncu bi rada dodala še osebno refleksijo na celotno diplomsko, saj se mi le-to zdi pomemben dodatek ključnemu delu. V diplomskem delu sem se soočala s številnimi omejitvami, ki sem jih premostila tako, da smo skrbno izbrala literaturo, s katero sem začela raziskovanje. Tematika humanitarnega posredovanja je zelo obširna, saj odpira možnosti zlorabe humanitarnosti iz ekonomskih in geostrateških interesov posameznih držav, kar vodi v nadaljnjo izgradnjo humanitarnega imperija. V celoti sem se opredelila le na teoretsko refleksijo koncepta humanitarnega imperializma, ki sem ga podprla z razlago različnih pojavov. Na koncu sem dodala primer ZDA, ki pa je zelo omejen ravno zaradi tematske obsežnosti, ki predstavlja oviro pri pisanju diplomskega dela. Teorijo bi lahko razčlenili na dejanski primer Kosova ali Iraka, saj je v vsakem izmed primerov možno zaznati vpliv ZDA. Raziskovano področje bom uporabila kot teoretski uvod za prihodnje raziskovanje humanitarnega imperializma na konkretnih primerih posredovanja.

8 Literatura

1. Abiew, Francis Kofi. 1999. *The Evolution of the Doctrine and Practisce of Humanitarian Intervention*. The Hague: Kluwer Law International.
2. *ACF - Action against hunger*. Dostopno prek: <http://www.actionagainsthunger.org/> (29. julij 2014).
3. Beck, Ulrich. 2003. *Kaj je globalizacija? Zmote globalizma – odgovori na globalizacijo*. Ljubljana: Krtina.
4. Benko, Vlado. 1992. Ideje in interesi v zunanji politiki ZDA. *Teorija in praksa*, 29 (11–12): 1043–1054.
5. --- 1997. *Znanost o mednarodnih odnosih*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. Bienefeld, Manfred. 1994. The New World Order: echoes of a new imperialism. *Third World Quarterly* 15 (1). Dostopno prek: <http://eds.a.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=ae88c8fc-e2b5-40b6-bd0c-b4e6f542ea27%40sessionmgr4003&vid=1&hid=4202> (18. avgust 2014).
7. Briecmont, Jean. 2006. *Humanitarian imperialism: using human rights to sell war*. New York: Monthly review press.
8. Buchanan, Allen. 2010. *Human rights, legitimacy, and the use of force*. New York: Oxford University Press.
9. CATO Institute. 2008. *Can we export Democracy?* Dostopno prek: <http://www.cato.org/policy-report/januaryfebruary-2008/can-we-export-democracy> (11. avgust 2014).
10. Chomsky, Noam. 2005. *Prevlada ali preživetje*. Ljubljana: Sanje.
11. --- 2008. *Humanitarian Imperialism: the new doctrine of imperial right*. Dostopno prek: <http://www.chomsky.info/articles/200809--.htm> (5. avgust 2014).
12. --- 2012. *A new generation draws the line: »humanitarian« interventions and the standards of the west*. London: Pluto.

13. Crowley, Michael. 2012. The Obama Doctrine: Syria vs. Libya Intervention. *Time*, 1. junij. Dostopno prek: <http://swampland.time.com/2012/06/01/the-obama-doctrine-syria-vs-libya-intervention/> (17. avgust 2014).
14. Donini, Antonio in Mark Duffield. 2014. *Global Governance and the New Wars: The Merging of Development and Security*. London: Zed Books. Dostopno prek: DiKUL.
15. DUPI – Danish Institute of International affairs. 1999. *Humanitarian intervention: legal and political aspects*. Copenhagen: Danish Institute of International affairs.
16. Fouskas, Vassilis in Bülent Gökay. 2005. *The new American Imperialism: Bush`s war on terror and blood for Oil*. Westport, Conn: Praeger Security International. Dostopno prek: DiKUL.
17. Francis, Diana. 2010. *From Pacification to Peacebuilding: a call to global transformation*. New York: Pluto Press.
18. Grocott, Chris. 2012. Book review: Rethinking Imperialism, by Ray Kiely. *Capital & Class* 36 (1): 178–180.
19. Holzgrefe, J. L. in Robert O. Keohane. 2003. *Humanitarian Intervention: Ethical, Legal and Political Dilemmas*. Cambridge: Cambridge University Press. Dostopno prek: DiKUL.
20. ICNL – International Center for Not-for-Profit Law. *The voluntary and Humanitarian Work (Organization) Act*. 2006. Dostopno prek: <http://www.icnl.org/research/library/files/Sudan/ngonorth.pdf> (30. julij 2014).
21. Kardaş, Şaban. 2013. Humanitarian Intervention as a 'Responsibility toProtect': An international Society Approach. *All Azimuth. A Journal of Foreign Policy & Peace* 2 (1): 21–38.
22. Kohen, Marcelo. 2012. The Principle of Non-Intervention 25 Years after the Nicaragua Judgement. *Leiden Journal International Law* 25 (1): 157–164.
23. Luban, David. 2003. *Preventive War*. Georgetown University Law Center: Public Law and Legal Theory.

24. Macihiavelli, Niccolo. 2006. *Vladar*. Ljubljana: Slovenska matica.
25. Mattern, Janice Bially. 2005. Why Soft Power Isn't so Soft: Representational Force and Sociolinguistic Construction of Attraction in World Politics. *Journal of International Studies* 33 (3): 583–612.
26. Mekina, Igor. 2014. Obama predstavil »miroljubno« zunanjo politiko. *Mladina*, 1. junij. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/157135/obama-predstavil-miroljubno-zunanjo-politiko/> (18. avgust 2014).
27. Munck, Ronaldo. 2009. Globalization as the New Imperialism. *Book Review Essay* 41 (3): 380–388.
28. Muravchik, Joshua. 1991. *Exporting democracy: fulfilling America's destiny*. Washington: The AEI Press.
29. Negri, Antonio in Michael Hardt. 2003. *Imperij*. Ljubljana: Študentska založba.
30. Nye Jr. in Wang Jisi. 2009. Hard Decisions on Soft Power: Opportunities and Difficulties for Chinese Soft Power. *Harvard International Review* 31 (2): 18–22.
31. *Oxfam*. Dostopno prek: <http://www.oxfam.org/> (29. julij 2014).
32. Parenti, Michael. 2011. *The face of imperialism*. Boulder: Paradigm Publishers.
33. Paul, T. V., James J. Wirtz in Michel Fortman, ur. 2004. *Balance of Power: Theory and Practice in the 21st Century*. Stanford: Stanford University Press.
34. Rieff, David. 2004. *Ležišče za noč – humanitarnost v krizi*. Ljubljana: Krtina.
35. Robinson, Piers. 1999. The CNN Effect: Can the News Media Drive Foreign Policy? *Review of International Studies* 25 (2): 301–309.
36. Rodin, David in Henry Shue, ur. 2010. *Preemption: Military Action and Moral Justification*. New York: Oxford University Press.
37. Sun, Henry H. 2008. International political marketing: a case study of United States soft power and public diplomacy. *Journal of Public Affairs* 8 (3): 165–183.

38. Svetličič, Marjan. 2004. *Globalizacija in neenakomeren razvoj v svetu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
39. Talcott, Parsons. 1963. On the concept of political power. *Proceedings of the American Philosophical Society* 107 (3): 232–262.
40. *The New York Times*. 2004. Preventive War: A Failed Doctrine, 12. september. Dostopno prek: http://www.nytimes.com/2004/09/12/opinion/12sun1.html?_r=0 (2. avgust 2014).
41. Therborn, Goran. 1987. *Ideologija moči in moč ideologije*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
42. Trampuš, Jure. 2002. Družba moči. *Mladina*, 16. oktober. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/93206/druzba-moci/> (29. julij 2014).
43. Videmšek, Boštjan. 2014. Grozote izvoza demokracije. *Delo*, 22. marec. Dostopno prek: <http://www.delo.si/mnenja/komentarji/grozote-izvoza-demokracije.html> (15. avgust 2014).
44. Walker, Scott. 2012. What have we learned about forced democratisation. *New Zealand International Review* 37 (3): 9–12.
45. Wheeler, Nicholas J. 2002. *Saving strangers: Humanitarian Intervention in International Society*. New York: Oxford University Press.
46. Wolf Jonas in Iris Wurm. 2011. Towards a theory of external democracy promotion: A proposal for theoretical classification. *Peace Research Institute Frankfurt* 42 (1): 77–96.